

Împlinirea unei vârste frumoase devine pentru orice om un prilej bun de reflexie asupra a ceea ce a făcut cu viața care i-a fost dăruită. Însă pentru cel care a trudit o viață în domeniile arhivisticii, muzeologiei și etnografiei, pentru Ana Grama, lungul drum parcurs de pe băncile Liceului „Doamna Stanca” din Făgăraș și ale Facultății de Istorie a Universității din București – specialitatea Arhivistică, a însemnat o muncă neîncetată în lumea aparent monotona dar atât de fascinantă a documentelor de arhivă.

Interesată încă din studenție de cultura tradițională românească din Transilvania, de viața satului românesc transilvan din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea și ulterior de personalitățile, evenimentele, structurile socio-ocupationale și instituțiile din lumea rurală dar și din cea urbană, Ana Grama introduce în circuitul științific, dintru început, informațiile aflate din documentele de arhivă cercetate și care au stat la baza tuturor lucrărilor sale științifice, mai ales ale societății rurale și, nu în ultimul rând, a istoriei etnomuzeografiei transilvane.

Remarcabilă cunoscătoare a Arhivei Mitropoliei Ardealului, în special a Fondurilor postpașoptiste, și nu numai, Ana Grama a valorificat informațiile necesare pentru înțelegerea evoluției civilizației românești transilvane din documentele cercetate oferind o viziune personală asupra unor variate subiecte. Cu deosebire asupra Mitropolitului Șaguna „creator de epocă în istoria Bisericii Ortodoxe din Transilvania”, cum a fost numit de Pr. acad. Mircea Păcurariu. Personalitatea Mitropolitului Andrei Șaguna a constituit un subiect urmărit și tratat de Ana Grama în toată complexitatea lui – de la scrisorile inedite către Andrei Șaguna, *Andrei Șaguna și „nuntele” românești în satele sudtransilvane*, sau *Andrei Șaguna și serbările populare*, impactul politicii șaguniene în comunitatea românească rurală în primul deceniu postpașoptist.

Documentul de arhivă i-a oferit Anei Grama posibilitatea de a descifra lumea satului transilvan, așa cum a făcut-o, spre exemplu, reconstituind viața acestuia în contextul războaielor antinapoleoniene. Aplecându-se asupra documentelor arhivistice sibiene din perioada 1780-1850, a „Protocoalelor de porunci” din Budila și Boroșneul Mic, cercetătoarea sibiană a relevat pertinent valoarea „înscrisurilor” în viața satului românesc transilvănean, a formelor de contacte românești de pe ambii versanți ai Carpaților, satele românești transilvane în lupta electorală din anul 1861 și a prezentat sărbătorile

* doctor, director al Direcției Județene Sibiu a Arhivelor Naționale ale României

românilor transilvani reflectate în documentele arhivistice pentru aceeași perioadă, în timp ce sursele eclesiastice ortodoxe din a doua jumătate a secolului al XIX-lea i-au fost utile pentru cercetarea demografică zonală. Pe baza documentelor de arhivă, pe care le-a descifrat și interpretat cu pasiunea istoricului obiectiv, Ana Grama a alcătuit inventare cu bunuri ale comunităților românești ortodoxe din spațiul intracarpatic în a doua jumătate a secolului al XIX-lea și a readus în memoria comunității sibiene și naționale personalități, cum sunt cea a asesorului și viitorului mitropolit Elie Miron Cristea, a protopopului Ioan Petric, cea a președintelui Tribunalului regesc din Odorheiul Secuiesc, Ioan Forian, și a familiei sale, a *Mateilor* – negustori în Sibiul secolului al XIX-lea, a unor preoți ca Iacob și Eugen Bologa din Marpod, a protopopului sibian Ioan Panovici sau a lui Petru Pop, protopopul Brețcului, luptător pentru supraviețuirea românilor din fostul județ Trei Scaune. Cu multă pasiune s-a apropiat Ana Grama de lumea învățământului românesc transilvan, de viața tinerelor fete, a femeii la cumpăna veacurilor XIX și XX și merită amintită aici prezentarea făcută preoților, satelor și școlilor românești din sud-estul Transilvaniei, a învățământului din Tractul Trei Scaune, a celei mai vechi școli românești de fete din Sibiu – *Școala civilă de fete a Asociațiunii* - respectiv a fetelor din Colun, protestatare transilvane din secolul al XVIII-lea, subiect, valorificat într-o emisune TV, realizată împreună cu Maria Lia Bologa.

Studierea documentelor de arhivă a apropiat-o pe Ana Grama de viața Consistoriului sibian, a tipografiei diecesane din Sibiu, dar și a celor care și-au consacrat viața activității tipografice, i-a dat posibilitatea să cunoască istoria caselor Seminarului, a caselor episcopale, ale clerului din Sibiu, a oamenilor care au contribuit la edificarea Catedralei ortodoxe din Sibiu, și tot din documentele de arhivă, a descifrat destinul dramatic al unei arhive sibiene (martie 1849), dar și pe cel al bunurilor Bisericiței demolate din Sibiu-cetate, problemele sanitare ale satului românesc din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea etc.

Munca de o viață în slujba arhivisticii românești - orientată spre cunoașterea satului, a comunităților românești din epocile abordate- i-a fost recunoscută reputatei cercetătoare sibiene și prin conferirea a numeroase distincții, inclusiv a Medaliei primite la 61 de ani de la înființarea Arhivelor Naționale Sibiu și acordarea Diplomei de onoare cu prilejul a 55 de ani de existență instituțională a Arhivelor Naționale Covasna. Urmașă demnă a unor înaintași iluștri – Aurelian Sacerdoțeanu, Damian P. Bogdan, Nicolae Simache, Gheorghe Pavelescu, Paul Petrescu, Iuliu Adrian Paul – arhivistul, cercetătorul etnolog și istoricul Ana Grama se constituie într-un veritabil model pentru generațiile de azi și cele viitoare, pentru acribia, pasiunea și tenacitatea cu care s-a apropiat de cercetarea clasică a documentelor de arhivă, pe care le-a înțeles și interpretat obiectiv, și ca un temeinic cunoscător al Arhivelor, își găsește un loc binemeritat în galeria arhiviștilor dedicați etnomuzeografiei transilvane din toate timpurile.

Îi dorim Anei Grama *La mulți ani*, sănătate și putere de muncă !